

TERINING ZAMBURUG‘LI KASALLIKLARI ETIOLOGIYASI

Mirzayev Shukrillo Nabijon o‘g‘li

Quva Abu Ali ibn Sino nomidagi Jamoat Salomatligi texnikumi

maxsus fan o‘qituvchisi

Annotatsiya: Mazkur maqolada terining zamburug‘li kasalliklari, ularning kelib chiqish sabablari (etiologiyasi), patogen zamburug‘ turlari, infeksiya tarqalish yo‘llari hamda kasallik rivojlanishiga ta’sir etuvchi omillar ilmiy asosda yoritilgan. Zamburug‘li teri kasalliklari dermatologik kasalliklar orasida keng tarqalgan bo‘lib, ular aholining turli yosh guruhlarida uchraydi. Maqolada ushbu kasalliklarning oldini olishda gigiyena qoidalariga rioya qilish va erta tashxis qo‘yishning ahamiyati ham ko‘rsatib o‘tilgan.

Kalit so‘zlar: zamburug‘lar, dermatofitlar, mikozlar, teri kasalliklari, etiologiya, infeksiya.

Abstract: This article discusses the etiology of fungal skin diseases, including the main causative agents, pathogenic fungi species, routes of transmission, and factors influencing the development of infection. Fungal skin diseases are among the most common dermatological conditions and affect people of different age groups. The importance of personal hygiene, early diagnosis, and preventive measures in reducing the incidence of fungal infections is also emphasized.

Keywords: fungi, dermatophytes, mycoses, skin diseases, etiology, infection.

KIRISH

Terining zamburug‘li kasalliklari (mikozlar) dermatologik kasalliklar orasida keng tarqalgan bo‘lib, inson salomatligiga sezilarli darajada salbiy ta’sir ko‘rsatadi.

Ushbu kasalliklar teri, soch va tirnoqlarning zamburug‘lar bilan zararlanishi natijasida yuzaga keladi. Issiq va nam iqlim sharoitiga ega hududlarda, jumladan O‘zbekiston sharoitida, zamburug‘li teri kasalliklarining uchrash chastotasi yuqori hisoblanadi.

Zamburug‘li infeksiyalar ko‘pincha surunkali kechishi, qaytalanishga moyilligi va davolash jarayonining uzoq davom etishi bilan xarakterlanadi. Shu sababli ularning kelib chiqish sabablari, rivojlanish mexanizmlarini chuqur o‘rganish muhim ahamiyat kasb etadi.

Terining zamburug‘li kasalliklarining etiologik omillari va patogenezi

Terining zamburug‘li kasalliklari (dermatomikozlar) — teri, soch va tirnoqlarda uchraydigan yuqumli kasalliklar bo‘lib, ularning asosiy etiologik omillari turli xil patogen zamburug‘lar hisoblanadi. Ushbu kasalliklar ko‘pincha surunkali kechishi, qaytalanishga moyilligi va keng tarqalganligi bilan tibbiyot amaliyotida muhim muammo sanaladi.

2.1. Etiologik qo‘zg‘atuvchilar

Dermatomikozlarning asosiy qo‘zg‘atuvchilari quyidagi guruhlariga bo‘linadi:

1. Dermatofitlar

Dermatofitlar keratin bilan oziqlanadigan zamburug‘lar bo‘lib, ular terining shox qavati, soch va tirnoqlarni zararlaydi. Asosiy turlari:

Trichophyton

Microsporum

Epidermophyton

Ular keltirib chiqaradigan kasalliklarga temiratki (trixofitiya, mikrosporiya), epidermofitiya va tirnoq zamburug‘lari kiradi.

2. Xamirturushsimon zamburug‘lar

Bu guruhga asosan Candida jinsiga mansub zamburug‘lar kiradi. Candida albicans teri burmalari, shilliq qavatlar va tirnoqlarda kandidoz kasalligini chaqiradi.

3. Mog‘orsimon zamburug‘lar

Asosan Aspergillus, Mucor va Penicillium turlari kirib, ular kamroq hollarda terini zararlaydi, biroq immuniteti pasaygan shaxslarda xavfli kechadi.

2.2. Infeksiya yuqish yo‘llari

Zamburug‘li kasalliklar quyidagi yo‘llar bilan yuqadi:

Bevosita bemor bilan muloqotda

Maishiy buyumlar (sochiq, oyoq kiyim, taroq) orqali

Jamoat joylarida (hammom, basseyn, sport zallari)

Hayvonlardan (ayniqsa mikrosporiya)

2.3. Kasallik rivojlanishiga ta’sir etuvchi omillar

Zamburug‘li infeksiyalarning rivojlanishiga quyidagi omillar katta ta’sir ko‘rsatadi:

Immunitetning pasayishi

Qandli diabet

Giperhidroz (ko‘p terlash)

Terining doimiy namlanishi

Antibiotiklarni uzoq muddat qabul qilish

Shaxsiy gigiyena qoidalariga rioya qilmaslik

2.4. Patogenez

Zamburug‘lar teriga tushgach, uning shox qavatiga yopishadi va fermentlar (keratinaza, proteaza) ajratish orqali to‘qimalarga kirib boradi. Natijada:

Yallig‘lanish jarayoni rivojlanadi

Qichishish, qizarish va po‘st tashlash paydo bo‘ladi

Surunkali kechishda terining qalinlashuvi kuzatiladi

Organizmning immun javobi kasallik og‘irligini belgilaydi. Immunitet sust bo‘lsa, kasallik tez tarqaladi va uzoq davom etadi.

3.1. Tashxislash usullari

Terining zamburug‘li kasalliklarini aniqlashda klinik belgilarga qo‘shimcha ravishda laborator va instrumental usullar muhim ahamiyatga ega. Tashxislash quyidagi bosqichlarni o‘z ichiga oladi:

Klinik ko‘rik – terida qizarish, qichishish, qipiqplanish, pufakchalar, yoriqlar va tirnoqlarda rang o‘zgarishlarini aniqlash.

Mikroskopik tekshiruv – zararlangan teri, tirnoq yoki soch namunalarini KOH eritmasida tekshirib, zamburug‘ iplarini aniqlash.

Bakteriologik ekish (kultura) – zamburug‘ turini aniqlash va dori vositalariga sezgirligini baholash.

Lyuminestsent (Vud chirog‘i) usuli – ayrim dermatofitlar yashil yoki sariq rangda yaltirab ko‘rinadi.

PCR usuli – zamonaviy, tezkor va aniq tashxislash imkonini beradi (asosan rivojlangan klinikalarda).

3.2. Davolash tamoyillari

Davolash kasallikning turi, ogʻirlik darajasi va bemorning umumiy holatiga qarab tanlanadi. Asosiy yoʻnalishlar quyidagilardan iborat:

Mahalliy davolash:

Antimikotik kremlar (klotrimazol, ketokonazol, terbinafin)

Malham va spreylar

Antifungal shampunlar (seboreya va bosh terisi zararlanishida)

Sistemali davolash (ogʻir yoki surunkali holatlarda):

Flukonazol

Itrakonazol

Terbinafin (ogʻiz orqali)

Qoʻshimcha choralar:

Immunitetni mustahkamlash

Vitamin va mineral komplekslar

Allergiyaga qarshi vositalar (qichishishni kamaytirish uchun)

Davolash jarayonida shifokor koʻrsatmalariga qatʻiy rioya qilish va kursni toʻliq yakunlash muhimdir.

3.3. Oldini olish choralari

Terining zamburugʻli kasalliklarining oldini olish quyidagi profilaktik tadbirlarni oʻz ichiga oladi:

Shaxsiy gigiyenaga qatʻiy rioya qilish

Nam va tor poyabzallardan saqlanish

Jamoat hammomlari, basseynlarda shaxsiy shippaklardan foydalanish

Terini doimo quruq va toza saqlash

Immunitetni mustahkamlash

Zamburug‘ bilan zararlangan shaxslar bilan umumiy buyumlardan foydalanmaslik

Xulosa

Terining zamburug‘li kasalliklari keng tarqalgan bo‘lib, ularning etiologiyasi turli zamburug‘lar bilan bog‘liq. Kasallikni erta aniqlash, to‘g‘ri tashxis qo‘yish va kompleks davolash sog‘ayishni tezlashtiradi. Profilaktik choralarga amal qilish esa ushbu kasalliklarning oldini olishda muhim ahamiyat kasb etadi. Tibbiyot xodimlari va hamshiralar bu borada aholiga to‘g‘ri tushuntirish ishlarini olib borishlari zarur.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

Habif T.P. Clinical Dermatology: A Color Guide to Diagnosis and Therapy. Elsevier, 2020.

Burns T., Breathnach S., Cox N. Rook’s Textbook of Dermatology. Wiley-Blackwell, 2019.

Zayniddinov S.Z. Dermatologiya va venerologiya. – Toshkent: Ibn Sino nomidagi nashriyot, 2021.

Jawetz E., Melnick J., Adelberg E. Medical Microbiology. McGraw-Hill, 2020.

O‘zbekiston Respublikasi Sog‘liqni saqlash vazirligi. Dermatologik kasalliklarni tashxislash va davolash bo‘yicha uslubiy qo‘llanma, 2022.